

Czy Centra Integracji Społecznej zostaną zlikwidowane

Ostatnia aktualizacja: 2009-04-01

Źródło: Gazeta Samorządu i Administracji nr 8

Rząd w projekcie ustawy o finansach publicznych z 2008 r. zaproponował likwidację gospodarstw pomocniczych. Do tej grupy jednostek zaliczane są m.in. Centra Integracji Społecznej. Pracownicy Centrów są zaniepokojeni planowanymi zmianami. Postanowiliśmy przyjrzeć się temu kontrowersyjnemu pomysłowi.

W Polsce mamy około 50 Centrów Integracji Społecznej (dalej: CIS), z czego połowę w formie gospodarstw pomocniczych prowadzi gminy. Napływ funduszy unijnych spowodował powstawanie kolejnych tego typu instytucji. Wątpliwości i niepokój dyrekcji i pracowników CIS budzą proponowane zmiany w ustawie o finansach publicznych (druk sejmowy nr 1181), zakładające likwidację gospodarstw pomocniczych, co ma poprawić przejrzystość wydawania pieniędzy podatników. Wypisanie z projektu ustawy o finansach publicznych nieekonomicznych podmiotów to przy okazji wyrok na Centra prowadzone w całej Polsce przez samorządy. Niepewność zawisła także nad przyszłością samorządowych zakładów aktywności zawodowej (dalej: ZAZ) i warsztatów terapii zajęciowej.

Ważne zadania CIS

Centra Integracji Społecznej powołano do życia na podstawie ustawy z 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym w 2 formach:

- 1) prowadzone przez gminę w formie gospodarstw pomocniczych,
- 2) prowadzone przez organizację pozarządową.

Funkcjonowanie CIS jest zgodne ze Strategiami Rozwoju Miast, Strategiami Rozwiązywania Problemów Społecznych Miast oraz Narodową Strategią Integracji Społecznej dla Polski.

- Nadrzędnym celem CIS jest usamodzielnienie osób wykluczonych społecznie, wyciągnięcie ich z systemu pomocy społecznej przez doprowadzenie do samodzielnego powrotu na rynek pracy. Kompleksowe działania Centrów zmierzają do zapewnienia uczestnikom pomocy w uzyskaniu bezpieczeństwa socjalnego przy zastosowaniu oddziaływań profilaktycznych, aktywizacji zawodowej oraz wsparcia w rozwoju osobistym - mówi Małgorzata Kowalska, Dyrektor CISTOR w Toruniu, które powstało w 2004 r. jako pierwsze w kraju. Jego tegoroczny budżet wynosi ponad 2 mln zł. CISTOR zdobywa pieniądze unijne, osiąga też wpływy z działalności gospodarczej. Najważniejszy jest jednak wysoki wskaźnik powrotu na rynek zawodowy osób uczestniczących w zajęciach w CIS, dochodzący do 75%. Takich rezultatów nie osiąga się poprzez żadne kursy i zajęcia, organizowane m.in. przez urzędy pracy. Po szkoleniu podopieczni Centrum pracują m.in. w firmach zajmujących się sprzętaniem szpitali, w lokalach gastronomicznych, hospicjach, szkołach, przedszkolach i żłobkach.

Andrzej Jankowski, Dyrektor CIS im. Jacka Kuronia w Bydgoszczy, informuje, że zakończył się właśnie IV projekt zatrudnienia socjalnego: - Z 32 uczestników szkolenia, 24 osoby uzyskały zatrudnienie, czyli ok. 80%. To niezwykle ważna instytucja w naszym kraju, szczególnie przydatna ludziom, którzy przez wiele lat byli bez pracy. Podobne efekty osiąga CIS we Wrocławiu, powołany w styczniu 2006 r. przez Prezydenta Rafała Dutkiewicza.

Zamiast zakładów jednostki budżetowe

- W projekcie ustawy o finansach publicznych nie wskazano formy prawnej, w jaką mają przekształcić się gospodarstwa pomocnicze lub zakłady budżetowe. Spowoduje to ich automatyczną likwidację do końca 2009 r. - mówi Jadwiga Góralewicz, Dyrektor wrocławskiego CIS.

W planowanym projekcie ustawy o finansach publicznych CIS i ZAZ mają zostać przez gminy przekształcone jedynie w jednostki budżetowe. Jednak takie przekształcenie jest praktycznie niemożliwe. Stoi to w sprzeczności z ideą prowadzenia reintegracji zawodowej i społecznej, której celem jest m.in. pozyskiwanie dochodów z prowadzonej działalności usługowej, handlowej lub produkcyjnej, które to dochody pokrywają część kosztów funkcjonowania CIS. - W mojej gminie wszyscy zadają pytanie, co dalej z tymi jednostkami. W związku z projektowaną zmianą ustawy o finansach publicznych wszystkie inne nowelizacje, np. zawarte w ustawie o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych, traktowane są jako propozycje martwe, ponieważ kolejnego podmiotu ekonomii społecznej gmina już nie utworzy. Przypuszczam, że osoby, które tworzyły CIS, w razie jego likwidacji i braku nowej formuły działalności nie będą wspierać powstawania spółdzielni socjalnych - mówi Jadwiga Góralewicz.

W listopadzie 2008 r. Komisja Gospodarki oraz Komisja Polityki Społecznej i Rodziny podjęły uchwałę o przeprowadzeniu wysłuchania publicznego, dotyczącego komisyjnego projektu ustawy o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 1136), w tym o finansach publicznych. - Był to jedyny moment, kiedy CIS mogły przedstawić swoje obawy, również w kontekście ich przyszłości w związku z planowanymi zmianami do ustawy o finansach publicznych - informuje Małgorzata Kowalska.

Na spotkaniu, zorganizowanym 2 grudnia 2008 r., poseł Tadeusz Tomaszewski poinformował, że liczy na wypracowanie rozwiązania podczas prac nad zmianami w ustawie o finansach publicznych, dzięki któremu nie pójdzie na marne dorobek wypracowany przez jednostki samorządu terytorialnego. Poseł przypomniał, że udało się „namówić wójtów, starostów i burmistrzów do tworzenia CIS, ale jeżeli nie poszukamy nowej formuły prawnej dla tych instytucji, to trudno nam będzie nakłonić ich do wzięcia udziału w innych przedsięwzięciach”.

Pomysły na rozwiązanie problemu

- Zwracam się do parlamentarzystów, aby nie wylewali dziecka z kąpielą i pozostawili Centra, bo pomagają ludziom, sprawują się dobrze i nie przejadają pieniędzy. Likwidacja gospodarstw pomocniczych oznacza, że tysiący ludzi nie da się wyciągnąć z bezrobocia, w którym znaleźli się nierzadko nie z własnej winy - apeluje Małgorzata Kowalska i proponuje następujące rozwiązania:

1) Pozostawienie formy samorządowych gospodarstw pomocniczych dla CIS

Całkowite wykreślenie formy gospodarstw pomocniczych spowoduje załamanie systemu wspomaganie osób wykluczonych społecznie, ponieważ ani jednostka, ani spółka nie spełniają podstawowych kryteriów dla prowadzenia Centrów, tj.:

- prowadzenie reintegracji zawodowej i społecznej,
- otrzymywanie dotacji, z której część nie byłaby pomocą publiczną,
- prowadzenie działalności gospodarczej, której połowa zysku byłaby przeznaczana na cele statutowe Centrów, czyli wspomaganie osób wykluczonych społecznie.

2) Rozszerzenie zakresu działalności zakładów budżetowych o pomoc i integrację społeczną - wtedy CIS może być takim zakładem

Proponowany projekt ustawy o finansach publicznych przewiduje dalsze funkcjonowanie zakładów budżetowych w sferze samorządowej, ograniczając jednak zakres ich działalności wyłącznie do spraw dotyczących:

- gospodarki mieszkaniowej i gospodarowania lokalami użytkowymi,
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, składowisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych,
- kultury fizycznej i sportu, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- utrzymania różnych gatunków egzotycznych i krajowych zwierząt, w tym w szczególności prowadzenie hodowli zwierząt zagrożonych wyginięciem, w celu ich ochrony poza miejscem naturalnego występowania,
- cmentarzy.

Rozszerzenie katalogu spowoduje możliwość funkcjonowania Centrów w formie zakładów budżetowych. Warto byłoby wprowadzić zapis o możliwości przeznaczania nadwyżki dochodów wypracowanych przez nie na działalność statutową, czyli wspomaganie osób wykluczonych społecznie.

3) Wprowadzenie partnerstwa publiczno-społecznego

Taka forma proponowana jest w nowelizacji ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (druk sejmowy nr 1727). Byłaby to najlepsza forma funkcjonowania Centrów, w której można by połączyć interesy gminnych CIS z organizacjami pozarządowymi.

4) Dopuszczenie możliwości funkcjonowania CIS gminnych jako instytucji gospodarki budżetowej, prowadzonych na poziomie samorządów

Projekt ustawy o finansach publicznych zakłada istnienie takich instytucji, ale na poziomie administracji rządowej.

Kto przejmie CIS

- W projektowanych ustawach, głównie w ustawie o finansach publicznych, ważny byłby zapis, że wskazany zostanie spadkobierca prawny, przejmujący z mocy prawa status, majątek i historię oraz programy i projekty unijne będące w trakcie realizacji - tłumaczy Małgorzata Kowalska. W ogromnej większości CIS utrzymują się ze środków UE, które nie zamykają się w roku budżetowym, a realizowane projekty są wieloletnie i należy zabezpieczyć ich realizację po wprowadzeniu zmian. - Likwidacja CIS spowoduje załamanie

się systemu wspomagania osób podlegających wykluczeniu społecznemu, który tak długo i pieczołowicie budowaliśmy w Polsce, aby dostosować go do standardów Unii Europejskiej - uważa poseł Tomasz Lenz z Platformy Obywatelskiej, który podobnie jak senator Jan Wyrowiński i poseł Grzegorz Karpiński zapowiedział, że pomoże w ratowaniu CIS. - Zmiany w ustawie o finansach publicznych są konieczne, by osiągnąć większą jawność i przejrzystość finansów publicznych oraz skuteczniejszą kontrolę wydawania pieniędzy z publicznej kasy. Z drugiej strony - Centra Integracji Społecznej dobrze służą ludziom i są pozytywną instytucją życia publicznego. Może potrzebny jest zapis, który zachowa dla nich dotychczasowe regulacje prawne - mówi Grzegorz Karpiński i deklaruje, że złoży interpelację do Ministerstwa Pracy i Polityki Socjalnej oraz spotka się w tej sprawie z szefem Sejmowej Komisji Finansów Publicznych, Zbigniewem Chlebowskim.

Teraz nad zmianami w ustawie o finansach publicznych pracują posłowie z Sejmowej Komisji Finansów Publicznych. Wypracowanie wyjścia z tej trudnej sytuacji jest jednym z najważniejszych jej zadań.

Piotr Schick

Podstawy prawne:

- Ustawa z 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. nr 122, poz. 1143; ost.zm. Dz.U. z 2009 r. nr 6, poz. 33)
- Ustawa z 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. nr 94, poz. 651)
- Ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. nr 96, poz. 873; ost.zm. Dz.U. z 2008 r. nr 209, poz. 1316)

Piotr Schick

Podstawy prawne:

- Ustawa z 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. nr 122, poz. 1143; ost.zm. Dz.U. z 2009 r. nr 6, poz. 33)
- Ustawa z 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. nr 94, poz. 651)
- Ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. nr 96, poz. 873; ost.zm. Dz.U. z 2008 r. nr 209, poz. 1316)